

Att leva upp till förväntningarna

– ålderns signifikans för politiskt engagerade unga

Maria Zackariasson

Institut för kulturstudier

Universitetet i Oslo

E-post: maria.zackariasson@iks.uio.no

Abstract

Young people are constantly confronted with pictures and ideas of what it means to be young. Some of these ideas concern political interest and involvement. The prevailing view, which is evident in research and media, is that young people in general are not interested in politics. But those who are politically engaged are portrayed as radical in their views, and as more prone to using radical methods than grown-ups. This view is connected to the negative picture of the “young activist”, which is related to the historically based idea of young people as a potential threat to the established society. Furthermore, there exists an image that young people are only interested in politics when it is considered trendy. In this article, the author addresses how some of the young people in Attac and the Social Forum movement have experienced the expectations such ideas give rise to, and how their political engagement is formed in interaction with such ideals.

Nøkkelord:

Ungdom

aktivism

politiskt engagemang

Attac

Social Forum-rörelsen

Runt tusen ungdomar samlas under eftermiddagen i Berzeeli park i centrala Stockholm. Alla ser ungefär likadana ut, skinnjackor med nitar, kängor, punkiga frisyrer. Stämningen är god, någon slukar eld, musik dundrar ur högtalare, dans. Festen förflyttar sig till Stureplan där ännu fler tonåringar ansluter sig. Polisen vakar över tillställningen på betryggande avstånd. Så börjar ett par ungdomar klottra på fasaderna. Kravallpoliserna ställer upp sig på rad. Polistradion upprepar gång på gång. – Avvakta. Ligg lågt./.../ Klottret fortsätter, väggar sprejas ner, någon kastar en

flaska mot ett skyltfönster. Polisen bestämmer sig för att slå till, och helvetet bryter lös (Kriisa, Engström, et al. 2003).

Den hotfulla bild som citatet ovan målar upp, är hämtad från *Expressens* flera sidor långa reportage om en Reclaim the city-fest i Stockholm våren 2003. Festen beskrivs som till en början lugn och godmodig, men den urartar snabbt och övergår i vandalisering och konfrontationer med polisen. Beskrivningarna i de olika artiklarna är dramatiska, ordvalen tungt laddade. Ungdomarna betecknas som upprorsmakare

och händelserna som våldsamt upplopp. Vi får veta att polisen tvingades fly för sina liv och att utsatta restaurangägare trodde det var bombattentat när de fick sina skyltfönster krossade. ”De får skjuta skarpt om det krävs” säger företrädare för högvakten som ska skydda slottet och rikets säkerhet. Ungdomarna som deltog beskrivs som klädda i skinnjackor med nitar, kängor och punkiga frisyrer – inga fredsälskande flowerpowermänniskor alltså, utan hotfulla, militanta unga (Kriisa, Engström, et al. 2003, Kriisa & Sokolow 2003, Engström 2003b, Engström 2003a). Att döma av de stort uppslagna bilderna som beledsagar reportaget, är emellertid långt ifrån alla klädda i skinnjackor. Där syns unga i munkjackor och träningsbyxor, jeans och olika slags huvudbonader, men inga nitar och inga skinnjackor.

Vad är det egentligen som skildras? I reportaget beskrivs tillställningen omväxlande som gatufest, omväxlande som demonstration. Ett pressmeddelande från Reclaim the city citeras där det står ”Att störa den vanliga ordningen och mana till reaktion, det är ett kraftfullt manifest mot kapitalismen och alla dess uttryck” (Kriisa, Engström, et al. 2003). Men det är oklart om detta pressmeddelande skickades ut före eller efter festen. Om det är festen i sig som ska mana till reaktion eller de våldsamheter som ägde rum efteråt. En del citerade deltagare hävdar att de bara vill festa medan andra tar chansen att klottra och vandalisera. En artikel refererar till att en arrangör håller tal, men det står inte om vad. Är det hela en storslagen fest som förflyttar sig genom Stockholms gator eller är det ett organiserat demonstrationståg?

En sak är i alla fall mycket tydlig genom hela reportaget: Det är *unga* människor som deltagit i manifestationen. I artiklarna framhålls gång på gång att det är ungd-

omar, eller tonåringar som samlats till fest och som senare grips av polisen. Det är de unga som vill protestera mot kapitalismen, och de unga som engagerar sig i strid med polisen för att vinna ”slaget om Stockholm”, liksom det är de unga som vandaliserar, krossar skyltfönster och klottrar. I den här artikeln vill jag se närmare på tre kulturellt grundade uppfattningar eller föreställningar om ungas politiska engagemang, som kommer till uttryck i bland annat media och olika forskningsstudier, och analysera dem i relation till några empiriska exempel hämtade från mitt pågående forskningsprojekt. De föreställningar jag utgår ifrån är för det första uppfattningen om att unga i allmänhet är ointresserade av politik, och inte politiskt aktiva, för det andra att de unga som faktiskt är politiskt aktiva är radikala i sina politiska åsikter och mer benägna att använda radikala metoder än de äldre, och för det tredje att unga inte är intresserade av sakfrågor, utan blir politiskt engagerade om och när det ses som något trendigt.

Inom ungdomskulturforskningen har ungdom länge setts som en socialt och kulturellt konstruerad kategori. Det rör sig inte om en enhetlig grupp, utan vad det innebär att vara ung är oundgängligen knutet till de sociala och kulturella förutsättningar som gäller för de enskilda individerna.¹ Ett sådant synsätt är utgångspunkten för min användning av ungdomsbegreppet i den här artikeln, men jag vill också problematisera åldersbegreppet och med exempel i mitt material visa hur inte bara ungdom utan också ålder kan ses som socialt och kulturellt bestämt. Det handlar både om att individen kan ha svårt att leva upp till de förväntningar som finns knutna till en viss ålder och om hur åldersbegreppet är sammanflätat med föreställningar om politiskt engagemang.

Ungas politiska engagemang

I den ovan refererade *Expressen*-artikeln dominerar bilden av de unga som ett hot mot det etablerade samhället. En sådan bild av den unga generationen har varit ett återkommande tema genom historien, och är alltså inget nytt i sig (Gillis 1974).² Det som är värt att notera är emellertid hur våldsamt i det här fallet kopplas till politiska syften, till exempel genom citatet från Reclaim the citys pressmeddelande, där målet anges vara att protestera mot kapitalismen och alla dess uttryck. Själva språkbruket i artikeln visar också på de politiska aspekterna, till exempel genom att gatufesten och dess deltagare beskrivs i termer av demonstration och demonstranter. Det är en gatufest grundad på politiska åsikter och krav, och de oroligheter som uppstår efteråt är inte fotbollshuliganer som löper amok eller ungdomskravaller i största allmänhet, utan efterverkningarna av en politiskt baserad manifestation som urartar. Sådantillvida utgör reportaget en intressant kontrast mot den utbredda föreställningen om att dagens ungdomar i allmänhet inte är intresserade av politik eller politiskt aktiva. I media är det annars den bilden som dominerar, vilket blir tydligt till exempel genom de tidningsartiklar, som dyker upp med jämna mellanrum, med rubriker som: "Unga skyr partier" eller "En av tre unga röstkolkade" (Nilsson 2003, Brors 2002, jfr. Aftenposten 2002, Aftenposten 2003). Även forskningen har i hög grad medverkat till bilden av unga som ointresserade av politik och oengagerade i samhällsfrågor (Amnå & Andersson 1999, Bohlin & Ungdomsstyrelsen 2003, Øia 1995).

Det finns dock undantag, där forskarna istället har uppmärksammat att unga kanske engagerar sig på andra sätt än i de etablerade politiska organisationerna och

att det synbara ointresset delvis har att göra med hur man definierar politik (White, Bruce, et al. 2000, jfr. Kapstad 1996). Andra forskare framhåller att det relativa ointresset för politiska frågor inte är unikt för dagens ungdomsgeneration utan tvärtom något som kännetecknat de yngre generationerna under de senaste årtiondena. Deras analysresultat pekar på att unga av olika skäl alltid varit mindre intresserade av politik än de äldre i samhället, och att det således inte skett någon markant nedgång i det politiska intresset hos unga. (Sörbom 2002, White, Bruce, et al. 2000, Lidén & Ødegård 2002)

Men uppfattningen att dagens unga är ointresserade av politik är fortfarande dominerande, och en "vanlig" tonåring antas ha andra intressen än politik, som musik, vänner, sport, teve, Internet, mode, skolan och så vidare. I sina dagliga liv konfronteras de unga ständigt med förväntningar på hur människor i deras ålder ska vara och bete sig, förväntningar som i sin tur är knutna till de kulturellt grundade bilder av ungdom som förmedlas till dem genom populärkultur, media och mellan ungdomarna själva. (Wyn & White 1997, Epstein 1998, Aagre 2002 m.fl.) De unga individerna måste förhålla sig till dessa bilder och integrera dem med sina egna vardagliga liv. För en del går integreringen enkelt. Deras intressesfär och dagliga verksamhet ligger nära bilden av hur en ung människa bör vara och bete sig. För andra finns det större diskrepanser, som kan göra det svårare att förhålla sig till de dominerande föreställningarna om vad ungdomstiden ska innebära.

Personerna i den här artikeln är alla politiskt intresserade och aktiva och ingår som sagt i mitt pågående forskningsprojekt om unga som är engagerade i alternativa politiska rörelser, närmare bestämt *Attac* och *Social*

Forum-rörelsen.³ Forskningsprojektet bygger på deltagande observation och djupintervjuer med ett tjugotal unga som är aktiva inom dessa organisationer. Mina exempel är hämtade från dessa intervjuer. Både Attac och Social Forum-rörelsen är kritiska till den nyliberala marknadsekonomi och till de negativa effekterna av globaliseringen, men inte till globaliseringsprocessen som sådan. Målet med verksamheten är bland annat att stärka de vanliga medborgarnas inflytande, framför allt i relation till de stora multinationella bolagen och marknadskrafterna, som i deras ögon har alldeles för stor makt idag. Trots att det inte handlar om politiska partier har de med andra ord en klar politisk agenda och i de lokalföreningar jag följde tog sig detta en rad olika uttryck. Den norska gruppen engagerade sig till exempel i arbetet mot ett förslag om en omstrukturering av universitetens organisation och ägandeförhållande, liksom i det föreslagna nya norska pensionssystemet, men arbetade också med globala ämnen som till exempel GATS-frågan.⁴

En ”vanlig” tonåring

Alla unga idag måste således förhålla sig till de föreställningar om unga som förmedlas till dem på olika sätt och som de också är delaktiga i att skapa och upprätthålla. En ”vanlig” fjortonåring förväntas uppträda på ett visst sätt och intressera sig för vissa saker men inte för andra. När någon bryter av mot de dominerande föreställningarna om vad en tonåring ska intressera sig för, kan det innebära problem för den kollektivt skapade och upprätthållna bilden av ungdom. Men det kan också vara problematiskt för den enskilde och leda till ingående reflektioner om den egna identiteten och platsen i den lokala gemenskapen.

I mitt projekt var Lina en av dem som hade haft svårigheter att passa in i de domi-

nerande föreställningarna om hur en person i en viss ålder ska tänka och vara. När jag intervjuade henne var hon nitton år gammal och det hade gått knappt ett år sedan hon tog studenten vid en internationell gymnasieskola i Indien. Vid tiden för intervjun arbetade hon som personlig assistent åt en rörelsehindrad kvinna och på fritiden var hon mycket engagerad i den lokala Social Forum-grupp som jag följarbetade i. Dessutom hjälpte hon en äldre, sjuklig man i hemmet och ägnade således större delen av sin tid åt aktiviteter som var inriktade mot att hjälpa andra.

Fast det hade gått nästan ett år sedan hon slutade vid skolan i Indien var Lina fortfarande fylld av alla erfarenheter hon hade gjort där och vi ägnade en stor del av intervjun åt att diskutera hur hon hade haft det. Men tiden i Indien var inte Linas första vistelse i ett utvecklingsland. Hon berättade att hon hade följt med sina föräldrar på ett halvårs långt biståndsprojekt i Zimbabwe när hon var fjorton år gammal. Tiden i Zimbabwe hade gjort djupt intryck och det hon upplevde där hade haft stort inflytande på hennes beslut att senare söka till den internationella gymnasieskolan i Indien. Men det var inte bara tiden i Zimbabwe som var betydelsefull utan också hemkomsten till Sverige och processen att komma tillbaka till den svenska högstadieskolan:

Maria: Och du var fjorton då?

Lina: Då var jag fjorton.

Maria: Och ni var där i sex månader?

Lina: Ja. Och det var intressant för jag inser det att, under den [tiden] ... Det påverkade mig otroligt mycket. Det var väldigt svårt att komma hem sen efteråt /.../ När vi bodde där i Zimbabwe så bodde vi i en liten by, utan elektricitet och rinnande vat-

ten. Hade mycket bättre liksom standard än alla andra som bodde i hela byn. Men för mig från Sverige så var det ju en upplevelse verkligen att: "Oj, så här kan man leva". Och sen så när jag kom hem så var det ju jättesvårt att komma in, tillbaka. /.../ När man är fjorton år gammal då pratar folk om Backstreet Boys och ... och det kändes lite grann som man bar på nån slags upplevelse som folk inte hade intresse av och inte ... förstod. /.../ Så det var väl då lite som jag började gå på, eller få lite det här intresset. Fast fortfarande så var jag så pass ung så jag kunde liksom inte ... Jag hade inte nån förståelse riktigt för den politiska situationen i Zimbabwe eller kunde analysera mina föräldrars arbete eller så där. Utan det var mer bara nåt intryck så.

Maria: Mm, för du var med som barn?

Lina: Ja, som barn, verkligen som barn.

Och sen så ja, så vart jag kvar i Sverige och så engagerade jag mig ganska mycket i miljörelsen i Sverige. Och var lite så där, åkte runt i skolor och pratade om /.../ hur det är att leva i u-land och lite sådana saker /.../. Ja och sen så åkte vi, så åkte jag till Indien till Gandhiskolan och sen så kom jag precis hem nu i september.

(Lina 030222)

Linas erfarenheter av att vara i ett fattigt land med helt andra livsvillkor var mycket påtagliga. Hon hade upplevt hettan, bristen på vatten, smutsen och insekterna och hon hade sett hur familjens mycket enkla levnadsstandard ändå var uppseendeväckande hög i jämförelse med hur de andra i byn hade det. I och med att det handlade om

erfarenheter som var så annorlunda än det vanliga livet i Sverige var det svårt för andra att sätta sig in i hur hon hade haft det. En berättelse kan ge en viss uppfattning om hur det var, men känslan, lukterna, smaker-na och så vidare, förblir obekanta för dem som inte varit med om det själva.

För Linas del bidrog vistelsen till att förändra hennes sätt att se på saker och ting och en konsekvens blev att hon fick andra intressen än de skolkamrater som stannat hemma. Det hon upplevde att fjortonåringar förväntades intressera sig för, Backstreet Boys till exempel, hade förlorat sin aktualitet och ersatts med ett aktivt miljöintresse och stort engagemang i biståndsfrågor. Trots att det var en relativt kort bortavaro var den så omvälvande och så rik på upplevelser att Lina uppfattade att hon i vissa avseenden lämnade sina jämnåriga långt bakom sig. Samtidigt blev hon förstås inte vuxen av bortavaron, utan var i de allra flesta avseenden fortfarande en vanlig tonåring, vilket hon också uppfattades som av både ungdomar och vuxna i sin närhet. Men i och med att det inte fanns rum för hennes avvikande erfarenheter i den tonårsmall hon i kraft av sin ålder automatiskt placerades in i, kände hon sig inte riktigt hemma i den rollen, eller i umgänget med de flesta jämnåriga, vilket i sin tur var en viktig orsak till att hon så småningom sökte sig utomlands igen.

Lina trodde själv att hennes erfarenhet av att leva i ett land i tredje världen medverkade till att hon valdes ut av uttagskommittén för att gå på skolan i Indien. Eftersom hon redan hade genomgått den kulturkrock det innebär att flytta till ett land som skiljer sig så mycket från hemlandet, förväntades hon klara en sådan omställning bättre än någon som inte hade samma bakgrund. Lina tyckte visserligen att hon i någon mån hade haft hjälp av sina

tidigare erfarenheter, men framhöll också att tiden i Indien varit mycket påfrestande. Dels på grund av de svårigheter det innebär att bo på internatskola och dela sin vardag med människor från alla delar av världen, dels på grund av att hon som vit kvinna alltid var *synlig* i det indiska bysamhället och ständigt fick representera rikedom och sexuell frigörelse. Men tiden där omfattade också mycket positivt, inte minst att hon nu umgicks med andra som gjort liknande erfarenheter som hon själv. På skolan, som hade som motto att verka för internationell förståelse, gick elever med en mängd olika nationaliteter. Där var hon inte på samma sätt avvikande utan mötte tvärtom många som hade internationella erfarenheter och ett liknande globalt engagemang som hon själv. Därigenom behövde hon inte i samma utsträckning brottas med att leva upp till förväntningarna om hur en svensk tonåring bör vara och bete sig.

Att göra allt det en tonåring ska

Även Emil hade svårigheter att passa in i "tonårsmallen", men för honom var det inte en utlandsvistelse som var problemet, utan snarare lösningen. När jag intervjuade Emil var han tjugofyra år gammal och studerade samhällsvetenskap vid ett norskt universitet. Han var mycket engagerad i bland annat Attac, men var också medlem i en del andra organisationer. Under intervjun berättade han att han alltid varit politiskt intresserad men att engagemanget tog fart i och med att han involverades i Operasjon Dagsverk när han gick på ungdomsskolen. Han beskrev livligt hur han imponerades av de äldre killarna som var aktiva i Operasjon Dagsverk-föreningen och menade att det nästan var som ett väckelsemöte när han och andra nya värvades till verksamheten. Det intresse för människorätts- och solidaritetsfrågor som han

hade haft sedan tidigare kunde han nu omsätta i praktiken och han var mycket engagerad i föreningen under flera år.

Efter första året på videregående skola åkte Emil som utbytesstudent till Argentina. Att han ville åka just dit och inte till exempelvis USA eller Australien, som många av hans bekanta, grundade sig i hans intresse för tredje världen och globala rättvisefrågor. Emil menade själv att resan inte hade så stor betydelse för hans engagemang, eftersom han var så engagerad redan tidigare och fortsatte på ungefär samma sätt sedan han kom hem. Däremot tyckte han att utlandsvistelsen varit betydelsefull på andra områden i hans liv:

Emil: Jeg trur det betydde mer for meg sånn på helt andre områder i livet. Annet enn det å være engasjert. Fordi at jeg er utrolig seint utvikla da (skrattar till). Jeg kom liksom i puberteten når jeg var sånn seksten, sytten år og jeg vokste ti centimeter mens jeg var i Argentina. Og jeg hadde liksom sånn første store kjæreste og ... ordentlig kjæreste og ehh... Jeg kom i et helt nytt miljø. Ingen kjente meg og jeg var spennende og skandinavisk. Og plutselig så var jeg liksom i kule gjengen på skolen. Jeg har liksom alltid vært nørden på skolen. Ikke sant. Ingen sånn negativ nørd det har aldri vært noen sånn, men ehh... likevel ikke sant? Og, ja, det var veldig mye spennende som skjedde da. Veldig ... så det... det var mer det har liksom vært ... ehm... ja...

Maria: Mmm, personlig...?

Emil: Personlig utvikling om vi kan kalle det det, ikke sant. Drakk meg full og jeg jaa...

Maria: Ett äkta utbytesår så här liksom

(skrattande)... När allt ska hända.

Emil: Ja, ja, ikke sant. Men jeg var flink. Jeg jobbet jo på skolen og sånn her. Jeg klarte ikke helt å legge det fra meg da. At jeg skulle liksom... Så det gikk jo veldig bra på skolen også. Men det var liksom ikke...

Maria: Men det var inte så mycket kulturmöte då, att det var så konstigt att komma till just Argentina?

Emil: Naej. Jeg opplevde jo mye av det [og] selvfølgelig. /.../

(Emil 040112)

Till skillnad från Lina menade Emil alltså inte att mötet med Argentina hade varit så omvälvande. Visst hade det haft betydelse, men som utbytesstudent bodde han i en medelklassfamilj i en av de största städerna och konfronterades inte med fattigdom och svåra levnadsförhållanden på samma massiva sätt som Lina gjorde i den lilla byn i Zimbabwe eller på den indiska landsbygden där skolan låg placerad. För Emils del handlade det i första hand om att anpassa sig till familjen han bodde i och till skolan, och att få vänner där. Han berättade under intervjun hur han i efterhand insett att han ganska oreflekterat accepterade och tog till sig de värderingar som dominerade i den relativt välbärgade familj där han bodde. På väg till skolan var han till exempel tvungen att gå förbi ett område nere vid floden där de fattiga bodde. Familjen varnade honom för att gå den vägen när det var mörkt, eftersom det kunde vara farligt. För dem handlade det om ett problem i vardagen – man var tvungen att gå en omväg under vissa tider på dygnet – men i efterhand insåg Emil att en mycket stor del av stadens befolkning bodde i det eller liknande områden. För medelklassen var det ett praktiskt hinder när det gällde framkomlighet, men för de fattiga som bodde där handlade det

om att försöka överleva. Emil menade att han hade fått förståelse för hur lätt det kan vara att bortse från de fattiga och deras levnadsvillkor, fast, eller när, man lever i ett land med stor fattigdom.

Men det var alltså inte mötet med Argentina som var viktigast för Emil, även om det var annorlunda att bo så långt hemifrån. Istället var det möjligheten att genomgå en mängd ”vanliga” tonårserfarenheter som var det mest omvälvande. Under tiden i Argentina hann han både skaffa sin första flickvän, dricka sig full och vara med i det ”coola” gänget på skolan, saker han aldrig hade gjort tidigare. För Lina innebar utlandsvistelsen att hon inte längre kände sig hemma i den kollektiva identiteten ”tonåring” medan Emil för första gången gjorde det, i och med att han gjorde en rad av de erfarenheter som en ”normal” tonåring förväntas göra.

I både Emils och Linas berättelser blir det tydligt hur åldern är ett relationellt och flexibelt begrepp. För Emils del innebar det totala miljöombytet en möjlighet att inta en ny social position, men också att anta en ny social identitet och däri ingick att hans kronologiska ålder fick helt andra betydelser än den hade i Norge. Att vara Emil och vara sjutton år på en gymnasieskola i Argentina blev något helt annat än att vara Emil och vara sjutton år på videregående i Norge. Resan till Argentina innebar att han började med ett tomt bräde och kunde påverka vem han ville vara och hur han skulle uppfattas. Samtidigt vill jag poängtera att hans reella valmöjligheter också styrdes av faktorer utanför hans kontroll och det handlade alltså inte om någon total frihet att omskapa sig själv. I samband med bortavaron utvecklades han till exempel fysiskt, vilket bidrog till att andra uppfattade honom som betydligt äldre än de skulle ha gjort bara några månader tidigare. Rent

utseendemässigt blev det alltså lättare för Emil att träda in i rollen som ”tonåring”. Den geografiska förflyttningen gjorde också att vissa aspekter av hans identitet, som tidigare inte haft något större socialt värde, plötsligt blev en tillgång. Det faktum att han var norsk, eller skandinav, gjorde att han uppfattades som spännande och exotisk och det var en viktig del i att han kunde ansluta sig till de ”coola” på skolan.

Trots att Emil hade kommit en bra bit in i tonåren kan man alltså se det som att det var först under bortavaron som han fullt ut tog steget från att vara barn till att bli ungdom, med allt vad det förväntas innebära. I och med att han utvecklades fysiskt och framför allt genom de erfarenheter han gjorde, kan han sägas ha gjort ett hopp i ”social ålder” som med god marginal översteg den faktiska tid han varit borta. Men hoppet i social ålder måste inte ses som ett steg från barn till ungdom. Jag menar att det också går att se det som att Emil i själva verket blev *yngre* under året i Argentina. Många av de saker som utmärkte hans liv före utbytesåret, som intresset för studierna och engagemanget i elevrådet och Operasjon Dagsverk, skulle kunna klassificeras som typiska för de rådande kulturella idealen om vad det innebär/bör innebära att vara vuxen, som att vara mogen, ansvarsfull och ordningsam. Att sådana intressen knappast ger status i den dominerande ungdomskulturen, beror inte i första hand på att de uppfattas som för barnliga, utan mer på att de i allt för hög grad uppfyller de ideal och förväntningar som förmedlas av vuxenvärldens representanter, och som stora delar av ungdomskulturen positionerar sig mot. När Emil hamnade i kategorin ”nörd” kom det följaktligen inte nödvändigtvis av att han var för barnlig, utan snarare av att han var för vuxen i sitt sätt att vara, vilket påminner

om Linas erfarenheter efter tiden i Zimbabwe.⁵

Ur det perspektivet går det att se tiden i Argentina som ett slags moraliskt friår för Emil. Där lade han sitt sociala engagemang på is, och inrättade sig i den välbärgade argentinska medelklassens livsstil och värderingar. Mer eller mindre medvetet blundade han för de sociala problem som fanns, och ägnade sig istället åt ungdomlig hedonism och egocentrism. Även om han fortsatt tog ansvar för sina studier, tog han på många sätt en paus från de plikter och det ansvar som präglade hans tillvaro hemma i Norge, och han blev således i vissa bemärkelser yngre.

Att ungdomstiden ligger mellan barndomen och vuxenlivet får som konsekvens att det barnliga och det vuxna beteendet både finns representerat där och fungerar som kontrast för att definiera det som utmärker just det ungdomliga. Det gäller att finna den rätta blandningen – inte för barnlig, inte för vuxen – för att på ett oproblematiskt sätt kunna passa in i omgivningens förväntningar på hur en fjorton- eller sjuttonåring ska vara. Just interaktionen med andra är fundamental för individens självuppfattning, även när det gäller att känna sig hemma i ålderskategorierna. Interaktionen med andra var signifikant för Linas val att söka sig till en internationell gymnasieskola, och även Emil valde att byta utbildning när han återvänt till Norge. Istället för att börja i årskursen under på samma utbildning valde han att börja på en internationell inriktning som fanns på samma skola. Denna inriktning samlade elever från hela Oslo, vilket gjorde att ingen kände honom sedan tidigare. Han kunde därmed lättare behålla den självbild och ”ålder” han hade tillägnat sig under vistelsen i Argentina.

De som faktiskt engagerar sig

Både Lina och Emil brottades med att förhålla sig till den dominerande bilden av hur unga ska vara och bete sig och deras ideella och politiska engagemang passade inte självklart in i den existerande mallen. I och med att unga i allmänhet antas vara ointresserade av politik och samhällsfrågor bryter ett sådant engagemang av mot förväntningarna. Men det finns ändå unga som är politiskt engagerade och det finns också en rad föreställningar om vad *det* innebär. Som jag nämnde i inledningen förmodas till exempel politiskt engagerade unga vara mer radikala i sina åsikter än äldre och också mer benägna att använda radikala metoder för att uppnå de politiska målen, till exempel genom att politiska ungdomsförbund förväntas vara mer radikala än sina moderpartier. Flera undersökningar har också framhållit att unga är mer aktionsinriktade än de äldre när det gäller vilka politiska aktiviteter de deltagit i (jfr Ungdomspolitiska kommittén 1997, Lidén & Ødegård 2002). Det här fenomenet framställs ibland i positiva ordalag, som när Lidén och Ødegård framhåller att det att unga har ett större spektrum för sin politiska aktivitet bidrar till att utveckla demokratin. Men det kan också beskrivas i negativa ordalag som när *Aftenposten* sätter rubriken ”Unge velger ulovlige aksjoner” på en artikel om en studie som bland annat visar att 60 % av de undersökta ungdomarna har deltagit i politiska aktiviteter av olika slag (Samuelsen 2003). En av de nyaste svenska undersökningarna om attityder till politik visar emellertid att det inte nödvändigtvis är så stora skillnader mellan politiskt handlande hos unga eller äldre. Enligt den undersökningen är båda grupperna framför allt inriktade på att följa de traditionella vägarna för att försöka påverka politiskt (Bohlin & Ungdomsstyrelsen 2003).

Men fortfarande dominerar föreställningen om att unga är speciella i sina politiska aktiviteter och mer benägna att delta i exempelvis olagliga aktioner. Det är således ingen tillfällighet att *Expressen* i de ovan nämnda artiklarna om Reclaim the city-festen så markant profilerar att det är ungdomar det handlar om. Uppfattningen om att ungas och äldres attityder till politik skiljer sig åt har varit ett återkommande tema i flera sammanhang. Detta hänger samman med att unga och äldre förväntas ha olika värderingar. I både akademisk forskning och i vardagen används just ålder ofta som förklaringsmodell och ses som relaterat till hur vi tänker och vad vi anser vara viktigt i livet. Det kan gälla dels ett livscykel tänkande där föräldragenerationen antas representera andra synsätt än farföräldergenerationen eller ungdomsgenerationen, dels kohorttänkande där människor födda vid samma tid förväntas ha liknande åsikter och värderingar i och med att de upplevt liknande samhällsförändringar (Braungart & Braungart 1986, Molloy, White, et al. 2002). Det är också sådana föreställningar som ligger till grund för de undersökningar som gjorts om t.ex. ”70-talisternas” värderingar (Andersson, Fürth, et al. 1993, Enberg, Ohlander, et al. 1998 m.fl.).

I likhet med kön, klass och etnicitet kan givetvis ålder vara en intressant faktor att ta hänsyn till i en analys av exempelvis attityden till politik. Men i och med att det finns en så starkt förankrad föreställning om att ungas och äldres värderingar skiljer sig åt, kan det också få väl starkt inflytande på vilka resultat som uppmärksammas. I den ovan nämnda undersökningen från svenska Ungdomsstyrelsen framkom till exempel att både unga och äldre kände sig relativt maktlösa och inte tyckte sig kunna påverka det samhälle de levde i. Rubriken på en artikel i *Svenska Dagbladet* blev ändå

”Många unga känner sig maktlösa” (*Svenska Dagbladet* 2003), medan det faktum att de äldre kände likadant inte alls nämndes i texten.

Den unga aktivisten

Föreställningarna om att unga föredrar andra politiska metoder än vuxna är knutna till den dubbla bilden av ”den unga aktivisten”. Å ena sidan uppfattas de engagerade unga som hoppet för framtiden. Det är de som ska föra den demokratiska traditionen vidare och konsekvensen blir att det ses som beklagligt och oroväckande när unga inte förefaller intresserade av politik och samhällsfrågor. Å andra sidan så framställs de unga som faktiskt engagerar sig, och deras sätt att visa engagemang, inte sällan i negativ dager, som i *Expressen*-exemplet i början av artikeln. Ur det perspektivet engagerar ungdomarna sig inte på rätt sätt. De använder fel metoder eller strävar efter fel mål, vare sig det handlar om att frita minkar eller skolka från skolan för att delta i demonstrationer mot kriget i Irak. I den negativa bilden av den unga aktivisten ingår allt det som kom till uttryck i *Expressen*-artikeln: upplopp, våldsamheter, vandalism och maskerade, militanta demonstranter. Händelserna runt EU-toppmötet i Göteborg i juni 2001 gjorde att de utomparlamentariskt engagerade unga i Sverige tvingades förhålla sig till en sådan negativ bild av politiskt aktiva unga på ett annat sätt än tidigare. I mitt svenska material finns flera som var med i Göteborg och även för dem som inte var där var det en viktig händelse som hade konsekvenser för deras engagemang och deras syn på samhället.⁶

Det var framför allt några händelser under EU-mötet som väckte uppmärksamhet och som har utretts både i media och av rättsväsendet: Polisens husrannsakan på två

av de gymnasier som Göteborgs kommun hade ställt till förfogande för demonstranterna att sova i och skotten mot den unge demonstranten Hannes Westberg. Polisens inringande av Järntorget är ett annat exempel som Jenny i min studie upplevde personligen. Jenny var tjugofem år när jag intervjuade henne och hon hade varit i Göteborg tillsammans med sin lillasyster som var fyra år yngre. Den folkhögskola Jenny studerade vid, anordnade gemensamma bussar ner till de planerade EU-kritiska demonstrationerna i Göteborg och Jenny och några vänner skrev upp sig för att följa med. Jenny hade länge varit politiskt intresserad men var inte aktiv i någon organisation. Hon var också utövande kristen och strävade efter att kombinera sitt samhällsengagemang med den kristna tron. För henne var det viktigt att omsätta de kristna idealen i praktisk handling, men hon hade ännu inte gjort det på något organiserat sätt utan mest i vardagen, till exempel genom att köpa rättvisemärkta produkter.

Folkhögskolestudierna och umgänget med de andra eleverna där, bidrog emellertid till att stärka hennes politiska intresse och hade alltså direkt del i att hon åkte till demonstrationerna i Göteborg. Under intervjun berättade Jenny utförligt om allt de upplevde under de få dagarna där, då både hon och lillasystern hamnade i situationer där de konfronterades med polisen. De erfarenheter hon gjorde var ett viktigt led i den process som så småningom ledde fram till att hon blev aktivt engagerad i bland annat Attac.

Under dagarna i Göteborg upplevde Jenny flera gånger att hon eller hennes vänner placerades in i rollen som aktivist, och tillskrevs andra intentioner med att vara där än de faktiskt hade. Delvis hängde detta samman med att de befann sig på en viss

plats vid en viss tidpunkt, som när hennes syster befann sig på ett av de gymnasier som polisen stormade. Men att de definierades som aktivister, med de negativa konnotationer det medförde, berodde också delvis på deras ålder, vilket framkommer i det följande utdraget från intervjun med Jenny:

Maria: Vad gjorde ni för nåt när ni var där? Du och dina kompisar?

Jenny: Äähhh. Ja, alltså dels ... vi var med på flera av dom där största demonstrationerna. Och sen så var vi på lite föredrag eller så. Det var jättemycket på Fritt Forum så var det ju föredrag och så. Man hinner inte med så jättemycket som man skulle vilja. Men lite sånt.

Maria: Råkade du i närkontakt med poliser eller såna saker också? Var ni på nåt av dom ställena?

Jenny: Mm. Alltså dels så ... usch jag vet inte var jag ska börja när jag pratar om Göteborg. (skrattar till)

Maria: (skrattar med) Är det jobbigt?

Jenny: Nä, det är inte jobbigt men jag börjar tänka en tanke och så blir det genast en ny tanke och så ... Jo, men dels så var vi /.../ på Järntorget när det inringades. /.../ Vi var ett helt gäng kompisar som ... var där. Och så ville inte polisen släppa ut oss när de hade inringat torget. Och då var det liksom verkligen panik... panikstämning därinne. Det kändes som att nu blir det upplopp bara för att folk blir så upprörda för att polisen har ringat in hela stället. Och dom här poliserna som vi frågade om vi fick komma ut dom sa: "Nä, men ställ er där vid väggen" liksom. "Ni får inte komma ut". Och sen så såg en [av mina vänner] /.../ att en liten

tant var på väg och skulle gå ut. Och [tanten] frågade polisen om hon kunde komma ut. Hon var instängd där. Och /.../ så sprang [min vän] fram till tanten och sa: "Nä, kom med här du får inte gå ut" sade hon. Och då såg ju polisen det och då var de tvungna att släppa ut tanten och då liksom kunde vi gå med henne också.

Maria: Mm.

Jenny: Men annars hade inte vi kommit ut.

(Jenny 020927)

Vid tiden för intervjun hade det gått mer än ett år sedan händelserna i Göteborg, men Jenny var fortfarande sprängfylld med intryck och tankar som hon hade svårt att få ordning på. Det märktes genom att hon tvekade, talade långsamt och sökte efter orden, vilket också fick mig att fråga om det var svårt att tala om. För att ytterligare klargöra en del saker skickade hon också ett mail till mig efteråt där hon framför allt framhöll hur händelserna i Göteborg hade förändrat hennes syn på det svenska samhället och hur hon hade förlorat förtroendet för den svenska polisen (jfr Lundälv & Liliequist 2002).

Kategoriseringens makt

Jenny var som sagt inte politiskt aktiv när hon åkte till Göteborg, men under dagarna där och även efteråt upplevde hon att andra betraktade henne som en av "aktivisterna" med den negativa stämpel det medförde. När hennes vänner läste tidningarnas reportage från händelserna hade de till exempel lätt för att placera in henne som en av "aktivisterna", eftersom de visste att hon hade varit där som demonstrant. Jenny berättade om hur besviken hon hade blivit på en del av sina vänner, efter att hon hade

kommit hem, när de verkade tro mer på medieskildringarna än på hennes beskrivning av vad som hade hänt. Men även under dagarna i Göteborg upplevde Jenny att hon ofrivilligt placerades in i kategorin ”aktivister”, av bland annat polisen, vilket framgår av hennes berättelse om hur hon och hennes vänner bara ville ta sig bort från Järntorget sedan polisen spärrat av det. Som oerfarna demonstranter kände de sig inte hemma där och tyckte att stämningen kändes hotfull, men de släpptes alltså ändå inte igenom avspärningarna till att börja med, eftersom polisen gjorde en annan bedömning.

I Jennys berättelse om händelseutvecklingen på Järntorget blir just ålder en nyckelfaktor, i och med att hon väljer att använda uttrycket ”liten tant” för att beskriva den kvinna som polisen bestämmer sig för att släppa igenom avspärningarna. Hon och hennes jämnåriga vänner får inte komma igenom, men en äldre dam måste självklart släppas ut. I Jennys beskrivning framstår därmed ålder som ett viktigt urskiljningsverktyg för polisen när de valde ut vilka de skulle släppa igenom avspärningarna. Men detta är inte en självklarhet. I Göteborgskommitténs betänkande framgår det att polisen hade ambitionen att släppa igenom dem som uppenbarligen inte hörde hemma där (Göteborgskommittén 2002). I en stor folksamling är det inte helt enkelt att skilja ut vilka som uppenbarligen inte hör hemma där och alltså bör få komma igenom. Kläder och ålder blir då viktiga faktorer i den urskiljningsprocess som är nödvändig. Istället för en äldre dam skulle man kunna tänka sig att till exempel en kostymklädd man eller en busschaufför i uniform hade bedömts vara där av en slump och släppts ut från torget. Som jämförelse kan nämnas att i ögonvitnesskildringar från massdemon-

strationer vid olika toppmöten återges ibland att polisen siktar in sig på dem som är svartklädda, för att de i första hand betraktas som bråkmakare och inte som seriösa, fredliga demonstranter. Men i Jennys berättelse nämner hon inte alls klädsel eller utseende, samtidigt som uttrycket ”liten tant” effektivt frammanar bilden av en oskyldig äldre dam i kappa och fotriktiga skor.

När Jenny berättar om hur hennes vän påpekade för den gamla damen att hon inte kunde komma igenom avspärningarna kan man tolka det som ett utslag av uppfattningen att en legitim avspärning av torget borde omfatta alla, oavsett ålder, utseende eller syfte med att vara där. Under intervjun har hon förklarat att precis som damen hade hon och vännerna också hamnat där mer eller mindre av en slump och hade alls inga planer på att ställa till bråk. Enligt principen att alla ska behandlas lika borde följdriktigt även den äldre damen ha hållits kvar av polisen. I Jennys redogörelse framstår det som att det var genom att visa på denna orättvisa som hon och vännerna också släpptes ut. Inte för att de i sig själva hade bedömts som ofarliga utan för att den äldre kvinnan skulle kunna släppas igenom. Hennes berättelse kan i och med detta tolkas som att de lyckades synliggöra de kulturella konventioner som styrde polisernas agerande och därigenom gjorde dem möjliga att bryta. Att försöka argumentera för att de var oskyldiga hade haft en helt annan retorisk effekt och därmed förmodligen helt andra konsekvenser.

I berättelsen aktualiseras en typifierad föreställning av ”unga aktivister” som implicit tillskrivs de medverkande poliserna. I en sådan typifierad föreställning knyts kategorin ”aktivist” dels till ungdomlighet och dels till våldsamerhet, två aspekter som inte går ihop med de kulturellt grundade

föreställningarna om äldre damer och vad de ägnar sig åt. Därför utesluts den äldre kvinnan från denna kategori, medan Jenny och hennes vänner passar väl in i kraft av sin ålder, trots att de alla befinner sig på samma ställe vid samma tidpunkt. I realiteten är en sådan kategorisering inte helt given. Utgår man från den ”fredlige aktivisten”, det vill säga den stora massa som inte har för avsikt att ställa till bråk utan strävar efter fredliga manifestationer och aktioner, så finns det gott om äldre damer där. Många av medlemmarna i Attac och Social Forum-rörelsen är i 65-75-årsåldern och det finns många äldre kvinnor som har radikala åsikter och är engagerade i olika nätverk som ”Kvinnor för fred” eller ”Mormödrar mot våld”. På ett liknande sätt som för Emil och Lina kan också dessa politiskt engagerade äldre kvinnor sägas bryta mot de dominerande föreställningarna om vad personer i en viss ålder bör intressera sig för och ägna sig åt. Därmed blir det också mindre självklart att placera in dem i kategorin ”aktivister”, även i de fall de faktiskt deltar i samma demonstrationer eller politiska aktioner som unga medlemmar av till exempel Attac.

Att tas på allvar

Åldern kan alltså bidra till att en person kategoriseras som aktivist och på så sätt framstår som mer politiskt aktiv än hon eller han egentligen är – som i Jennys fall. Men åldern kan också bidra till att det politiska engagemanget inte tas på allvar. *Aftenposten* hade i februari 2004 ett stort uppslag om politiskt engagerade unga, med framsidesrubriken ”Ung rød og trendy”. På framsidan var en tungt sminkad ung kvinna tecknad, med mao-keps på huvudet, hammaren och skäran som halsband, Che Guevara och Marx som mönster på vad som påminde om en militärjacka, nätbryn-

ja där bröstet tittade fram och ”Buy nothing”-märket, fredsmärket och ett regnbågsmärke⁷ på jackan. Kombinationen av alla dessa olika politiska eller andra inriktningar på en och samma person signalerar att ingenting tas på allvar, att det bara är rekvisita. Det handlar om att se bra ut, vad märkena och symbolerna står för spelar mindre roll. Inne i tidningen är artikeln uppbyggd på samma sätt. Rubriken är: ”Opp, alle jordens bundne trendy” och det genomgående budskapet är att unga är engagerade för att det är hippt och trendigt, inte för att de verkligen står för eller är insatta i de politiska åsikterna. Det faktum att det är unga som lockats av rörelser som Attac och vissa av de politiska partierna på vänstersidan framhålls av de flesta som uttalar sig i artikeln. (Sætre & Østli 2004)

Att intresset för politik varierar mellan olika tidsepoker, och att vissa perioder kännetecknas av att partier och grupper på vänsterkanten får större genomslagskraft och allt fler anhängare, medan andra grupper är starkare under andra perioder, är inget nytt. Ur ett kulturteoretiskt perspektiv kan detta förstås som att det är enklare att inta en position som politiskt aktiv i en kontext där detta är något normalt och förväntat. Då finns redan en möjlig roll att träda in i, en roll som har en självklar plats i det dagliga umgänget. När tidsandan gör att bara ett fåtal är politiskt intresserade eller aktiva blir steget så mycket större för att själv gå in i en sådan roll. En av deltagarna i min studie, Amanda, menade att det på 1990-talet fanns väldigt starka föreställningar om att unga inte var politiskt intresserade och att hon själv antagligen skulle tvekat att bli politiskt aktiv om inte hennes politiska engagemang hade varit så väldigt starkt.

Amanda: Hela den där diskussionen

[om att unga är ointresserade av politik] irriterar mig för att jag tror att man skapar problem där som inte finns. Samtidigt så finns det problem. Det vill säga att man ... när man hela tiden kan läsa i media, se på tv och höra på radio hur unga väljer att inte gå in i den etablerade partipolitiken. ”Oj, oj oj. Problem, problem”. Jag menar, när man sitter och hör det där som säger att ingen annan gör [det]. Varför skulle då den enskilda unga människan ... Vågar den? Jag menar, då skulle den bryta mot normen också, av att vara annorlunda eller ... Den kanske hade tänkt gå med i partipolitiken. Men när den får höra hela tiden att inga unga vill och unga tycker att det är dåligt och bla, bla, bla. Hur mycket av det blir då att ... individen själv sitter och tänker att: ”Nä, jag borde nog inte gå med, för att ingen annan gör [det]. Jag är nog konstig eller onormal som vill göra det”. I och med att majoriteten inte vill.

(Amanda 020411)

Amanda var engagerad både i ett politiskt parti och i olika utomparlamentariska grupper och föreningar med politiska mål, men här är det alltså framför allt ungas relation till partipolitik som hon lyfter fram. I dag har bilden ändrat sig något och det är inte längre riktigt lika konstigt att unga är politiskt engagerade. Men som artikeln i *Aftenposten* visar så är detta engagemang ändå inte okomplicerat. Här är det då en tredje bild av unga som framträder – inte de ointresserade och inte de hotfulla, men de modemedvetna och trendkänsliga. Det är först när politik och radikalism har blivit hippt som det kan locka de unga. Utseende och framtoning verkar i artikeln spela en större roll än sakfrågorna, trots att flera av de tillfrågade faktiskt lyfter fram konkreta

frågor som Irakkriget som skäl till att så många har valt att engagera sig nu. Men det som dominerar texten är beskrivningar av hur viktigt det är att presentera saker på ett tilltalande sätt. Det får inte verka tråkigt eller gammaldags, det måste vara ungt, nytt, spännande och trendigt. Förbrukarexperten menar att det är ett modefenomen, medan SV sägs ha jobbat målriktat för att bli moderna, ungdomliga och framtidsinriktade, och baren Internasjonalen beskrivs som ett av Oslos mest populära uteställen (Sætre & Østli 2004).

I artikeln blir således ålder å ena sidan ett sätt att förklara varför vissa partier och organisationer, som Attac och SV, lockar allt fler anhängare. Å andra sidan förmedlas intrycket att det inte är sakfrågorna som är det viktiga, utan förpackningen. För att unga ska attraheras måste det politiska budskapet vara förpackat på rätt sätt. Vad budskapet går ut på förefaller ha mindre betydelse. Jenny i min studie berättade under intervjun att hon hoppades att hon i framtiden inte skulle antas vara politiskt engagerad på vänsterkanten bara för att ha något att göra uppror mot. Hon hade flera gånger mött uppfattningen att hennes politiska engagemang var en övergående fas som hörde ihop med att vara ”upprorisk tonåring”. Artikeln i *Aftenposten* förmedlar samma budskap – ungas politiska engagemang kan inte vara på allvar. Det handlar om annat än politiska sakfrågor: om trendighet, ungdomligt oförstånd och protestlust. Jag vill hävda att en sådan attityd skulle vara otänkbar ifråga om vuxnas politiska intresse och aktiviteter, och se detta som ytterligare ett exempel på de komplexa samband som förbinder föreställningar om hur personer i en viss ålder ska tycka, tänka och bete sig, med föreställningar om vad ett politiskt engagemang ska och kan innebära.

Ålder, ungdom och politik

I artikeln har jag utgått från att ålder och ungdom är flexibla och relationella begrepp som är knutna lika mycket till sociala och kulturella faktorer som till kronologi. De unga individerna konfronteras hela tiden med föreställningar om vad det innebär att vara just ung, föreställningar om hur unga tänker, tycker och betar sig. Attityden till politik är en viktig aspekt i dessa föreställningar, antingen det gäller bilden av unga som ointresserade av politik, bilden av den hotfulla unga aktivisten eller bilden av unga som mer trendmedvetna än politiskt medvetna. De unga, politiskt engagerade personerna i min studie måste förhålla sig till alla dessa bilder. För att överhuvudtaget bli politiskt aktiva måste de bryta mot förväntningarna om att unga mest ska intressera sig för popgrupper och teveprogram. När de väl blivit medlemmar av en utomparlamentarisk politisk organisation måste de förhålla sig till den ständigt pågående diskussionen om våld och bilden av den hotfulla aktivisten. Men de måste också försvara sig mot anklagelserna om att unga bara är intresserade av politik när och för att det är trendigt. Det egna, personliga politiska intresset och engagemanget formas någonstans i brytpunkten mellan dessa föreställningar och deras förhållningssätt till dem.

Noter

1. För en mer utförlig diskussion av användningen av begreppet ungdom inom ungdomsforskningen se vidare min doktorsavhandling (Zackariasson 2001:28ff). Se också Joanna Wyn och Robert Whites klargörande diskussion runt detta och när det gäller just nyare nordisk etnologisk/folkloristisk ungdomskulturforskning även Gry Heggli och Marit Hauan (Wyn & White 1997, Heggli & Hauan 2002).
2. Att det är unga människor det handlar om kan också verka betryggande. Då finns det hopp om att det bara handlar om ungdomligt oförstånd, som de kommer att växa ifrån med åren. I så fall aktualiseras ännu en bild av ungdomstiden, som en transitionsfas på vägen från barndom till vuxenlivet (jfr Wyn & White 1997).
3. Attac är en transnationell rörelse som startades i Frankrike 1998. Den består av nationella och lokala undergrupperingar som alla ställer sig bakom vissa gemensamma mål, exempelvis skuldskrivning för de fattigaste länderna i världen och införandet av en valutahandelskatt, den så kallade Tobinskatten. Attac Sverige bildades i januari 2001 och Attac Norge i maj 2001. Det årligen återkommande World Social Forum startade 2001 i Porto Alegre. Representanter från fackföreningar, människorättsorganisationer och olika aktivistgrupper samlas där för att delta i seminarier, lyssna på föredrag och hålla workshops. Ett av huvudsyftena är att skapa en motvikt till de ekonomiska toppmöten som hålls världen över. Det har senare anordnats regionala och lokala motsvarigheter på olika orter. Jag har följt verksamheten i två lokalföreningar av Attac och en grupp som arbetade med att anordna ett lokalt Social Forum.
4. GATS = General agreement on trade in services är det handelsavtal för tjänster som förhandlas fram mellan olika stater inom ramen för WTO (World Trade Organisation).
5. Här måste man förstås skilja mellan den kulturella förståelsen av begreppet barnslig å ena sidan, och den empiriska gruppen barn å andra sidan. Mitt syfte är givetvis inte att hävda att alla barn är omogna och ansvarslösa medan alla vuxna är det motsatta. Men i den kulturella förståelsen av begreppen "barnslig", "ungdomlig" och "vuxen", det vill säga de betydelser och associationer som normalt sett är knutna till dessa begrepp, får barnslig i allmänhet en pejorativ betydelse och förknippas med det som är omoget och ansvarslost i relation till vuxendomens förmenta mognad och ansvarstagande, medan ungdomlighet å sin sida får en positiv laddning knuten till livsglädje och framtidshopp i relation till vuxentidens rutiniserade, gråa 9-5-verklighet. Det handlar således om konnotationer som uppkommer i kontrasteringen mot andra begrepp och som med andra ord inte är statiska och permanenta utan måste förstås i relation till det de kontrasteras mot.
6. Det finns flera omfattande publikationer som behandlar händelserna under EU-toppmötet i Göteborg, både från demonstranternas synvinkel och från polisens och myndigheternas perspektiv. Det tillsattes en offentlig utredning som publicerade en lång rapport där bakgrunden och de olika parternas agerande utreddes i detalj och där delar av polisens agerande kritiserades (Göteborgskommittén 2002). Det har också kommit ut böcker som bygger på ögonvittnesskildringar av personer som var där, och andra böcker som strävar efter att kritiskt granska det som hände (Wijk 2003, Wijk 2002, Lundälv & Liliequist 2002, Flyghed, Mathiesen, et al. 2001 m.fl.).

7. Regnbågen brukar symbolisera homo- och bisexuella i sådana här sammanhang.

Intervjuer

Amanda 020411
Emil 040112
Jenny 020927
Lina 030222

Litteratur

Aftenposten 2002. "Hver tredje politiker i Rådhuset slutter. De yngste trekker seg". 18. september. URL: <http://atekst.medicarkivet.no> [Nedlastet 17.12.03.]

Aftenposten 2003. "Gi dem et raveparti" 17.juni. URL: <http://atekst.medicarkivet.no> [Nedlastet 17.12.03.]

Amnå, Erik & Andersson, Cathrin 1999. *Valdeltagande i förändring*. Fakta info direkt, Stockholm.

Andersson, Åke E., Fürth, Thomas, Holmberg, Ingvar & Institutet för framtidsstudier 1993. *70-talister : om värderingar förr, nu och i framtiden*. Natur och kultur : Institutet för framtidsstudier, Stockholm.

Bohlin, Ingrid & Ungdomsstyrelsen 2003. *De kallar oss unga : Ungdomsstyrelsens attityd- och värderingsstudie 2003 redaktör: Ingrid Bohlin*. Ungdomsstyr., Stockholm.

Braungart, Richard G. & Braungart, Margaret M. 1986. "Life-Course and Generational Politics." I: *Annual Review of Sociology* 12: (205-231).

Brors, Henrik 2002. "Unga skyr partier". 4. juni. *Dagens Nyheter*. URL: <http://www.dn.se/DNet/road/Classic/article/0/jsp/print.jsp?a=24509> [Nedlastet 02.12.03.]

Enberg, Johanna, Ohlander, Ann-Sofie & Kälvmemark, Sofia 1998. *Den bästa generationen? : erfarenheter hos svenskar födda 1965-1974*. Rabén Prisma, Stockholm.

Engström, Fredrik 2003a. "Fältjägare på vakt vid slottet inatt". 2. maj. I: *Expressen*.

Engström, Fredrik 2003b. "Billström bjuder in upprorsmakarna". 2. maj. *Expressen*.

Epstein, Jonathon S. 1998. *Youth culture : identity in a postmodern world*. Blackwell Publishers, Oxford ; Malden, Mass.

Flyghed, Janne, Mathiesen, Thomas & Dahl, Øyvind Brungot 2001. *Göteborg 14. til 17. juni 2001 : 15 norske beretninger fra EU toppmøtet*. Thomas Mathiesen, Oslo.

Gillis, John R. 1974. *Youth and history : tradition and change in European age relations 1770-present*. Academic Press, New York.

Göteborgskommittén 2002. *Göteborg 2001 : betänkande*. Fritzes offentliga publikationer, Stockholm.

Heggli, Gry & Hauan, Marit Anne 2002. *Younger than yesterday, older than tomorrow : cultural perspectives on contemporary childhood and youth*. Nordic Network of Folklore: Åbo Akademi University.

Kapstad, Connie Reksten 1996. *Inn i naturen : handling og engasjement i Natur og ungdom*. Universitetet i Bergen.

Kriisa, Lennart, Engström, Fredrik & Sokolow, Irene 2003. "Slaget om Stockholm". 2. maj. I: *Expressen*.

Kriisa, Lennart & Sokolow, Irene 2003. "Här tvingas polisen fly". 2. maj. I: *Expressen*.

Lidén, Hilde & Ødegård, Guro 2002. *Ungt engasjement : ungdoms samfunnsengasjement og lokalpolitiske deltagelse*. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, Oslo.

Lundälv, Jörgen & Liliequist, Marianne 2002. *Gatans politik : Göteborgsdemonstrationerna juni 2001 ur mediernas, polisernas och demonstranternas perspektiv*. Meyer Information och förlag, Gävle.

- Molloy, Donna, White, Clarissa & Hosfield, Nicola 2002. *Youth participation in local government : a qualitative study*. Office of the Deputy Prime Minister, London.
- Nilsson, Owe 2003. "En av tre unga röstkolkade". 10. april. I: *Uppsala Nya Tidning*.
- Samuelson, Reidun J. 2003. "Unge velger ulovlige aksjoner". 20. oktober. I: *Aftenposten Aften*.
- Svenska Dagbladet* 2003. "Många unga känner sig maktlösa". 29. april. URL: http://www.svd.se/dynamiskt/inrikes/di_d_5360250.asp [Nedlastet 02.12.03.]
- Sætre, Simen & Østli, Kjetil S. 2004. "Opp alle jordens bundne trendy". 7. februar. I: *Aftenposten lørdag*.
- Sörbom, Adrienne 2002. *Vart tar politiken vägen? : om individualisering, reflexivitet och görbarhet i det politiska engagemang- et*. Almqvist & Wiksell International, Stockholm.
- Ungdomspolitiska kommittén 1997. *Politik för unga : slutbetänkande*. Fritze, Stockholm.
- White, Clarissa, Bruce, Sara & Ritchie, Jane 2000. *Young people's politics. Political interest and engagement amongst 14- to 24-year-olds*. National Centre for Social Research, London.
- Wijk, Erik 2002. *Göteborgskravallerna och processerna*. Manifest, Stockholm.
- Wijk, Erik 2003. *Orätt : rättsrötan efter Göteborgshändelserna*. Ordfront, Stockholm.
- Wyn, Johanna & White, Rob 1997. *Rethinking youth*. Sage, London.
- Zackariasson, Maria 2001. *Maktkamper och korridorfeater : en etnologisk studie av kulturella processer och gruppinteraktion i två studentkorridorer*. Etnologiska avdelningen, Uppsala. Diss.
- Øia, Tormod 1995. *Apolitisk ungdom? : sjølbergingsgenerasjonen og politiske verdier*. Cappelen akademisk forl., Oslo.
- Aagre, Willy 2002. *Nordiska tonårsrum : vardagsliv och samhälle i det moderna*. Studentlitteratur, Lund.